

Imigrantu integrācija Latvijā: valsts valodas apguve un pilsoniskā izglītība

Rita Kaša, Dace Akule¹, 2011.gada februāris

1. Problēma

Pēdējā gada laikā imigrantu integrācijas jomā ir notikuši vairāki uzlabojumi. Piemēram, interneta vidē kļuvuši pieejami latviešu valodas e-kursi un e-mācību līdzekļi, strādājis Nacionālais integrācijas centrs, un sabiedriskā apspriešanās veidotas "Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes 2010.-2019.gadam", kur aicināts ieguldīt līdzekļus imigrantu integrācijas pasākumos.² Tomēr joprojām ir bažas par valsts atbalstu, īstenojot latviešu valodas apmācību un pilsonisko izglītību imigrantu vidū, jo imigrantu integrācijas politikā trūkst sistemātiskas pieejas. To apstiprina arī fakts, ka Nacionālais integrācijas centrs darbojās tikai divus mēnešus³, bet atbildība par imigrantu integrācijas politiku kopš 2009.gada ir bijusi uzticēta četrām dažādām ministrijām.⁴

Joprojām trūkst plaši pieejamu mācību materiālu un citu palīg līdzekļu latviešu valodas apguvei. Informācija par valsts valodas apguves iespējām nav pieejama vienuviet ar citu imigrantiem būtisku informāciju. Nenotiek valsts sadarbība ar darba devējiem vai pašvaldībām, lai veicinātu valsts valodas apguvi viesstrādnieku un citu ieceļotāju vidū. Valsts valodas normu ievērošanu pārsvarā tiek mēģināts panākt ar sodiem, nevis veicinot iespējas valodu apgūt. Tā rezultātā imigrantu integrācija uz latviešu valodas pamata nenotiek, un daudzi - īpaši ieceļotāji no bijušās PSRS ietekmes zonas valstīm - saziņai pamatā izmanto krievu valodu.⁵ Latviešu valodas zināšanu trūkums ierobežo ieceļotāju iespējas uzlabot viņu profesionālās izaugsmes iespējas, jo daudzās profesijās ir nepieciešams zināt latviešu valodu. Tāpat valodas nezināšana ierobežo iespēju sekot līdzi norisēm valstī un līdzdarboties vietējā sabiedrībā. Turklāt šī situācija attiecas ne tikai uz viesstrādniekiem no trešajām valstīm, bet arī uz Latvijas pilsoņu laulātajiem no citām valstīm, kā arī Eiropas Savienības pilsoņiem.

¹ Rita Kaša ir Rīgas Ekonomikas augstskolas pētniece, Dace Akule – PROVIDUS Eiropas politikas pētniece.

² Avoti: Nacionālais integrācijas centrs, www.integration.lv Avots apskatīts 10.01.2011; Latviešu valodas e-kurss un e-mācību līdzeklis http://www.valoda.lv/Valodas_apguve/E-macibu_lidzekli/768/mid_578 Avots apskatīts 10.01.2011; "Sabiedrības integrācijas politikas pamatnostādnes 2010.-2019.gadam" <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40121620> Avots apskatīts 10.01.2011.

³ Centrs tika finansēts no Eiropas trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda 2008.gada budžeta, un darbojās tikai 2009.gada novembrī un decembrī, jo 2009.gada fonda programmu līdz 2010.gada decembrim vēl nesāka ieviest.

⁴ Pēc Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās sekretariāta slēgšanas, 2009.gada janvārī par imigrantu integrācijas politiku bija atbildīga Bērnu un ģimenes lietu ministrija. Pēc tās slēgšanas, ar 2009.gada maiju šo funkciju pārņēma Tieslietu ministrija. Ar 2011.gada 1.jūniju par imigrantu integrāciju būs atbildīga Iekšlietu ministrija. Avots: http://www.km.gov.lv/lv/jaunumi/index.html.jsessionid=2C376FF357C57E62044913349124E7FB?news_id=1657 Avots skatīts 31.01.2011.

⁵ Ķešāne, I., Kaša, R. (2008). *Mācāties uzņemt: Imigrantu integrācija Latvijā*. Akule, D. (Red.), *Mācāties uzņemt: Imigrantu integrācija Latvijā un Polijā*. Rīga: Providus, 53. lpp.; Tīrgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS (2008, aprīlis - maijs). *Viesstrādnieku attieksme pret valsts valodu Latvijā*. Rīga: Valsts valodas aģentūra, 20.lpp

Šī politikas apskata mērķis ir pievērst uzmanību nepieciešamībai veicināt latviešu valodas un pilsoniskās izglītības apguvi iecelotāju vidū Latvijā.

2. Problēmas konteksts

Iecelotāju skaitam no trešajām valstīm pēdējos gados Latvijā ir bijusi tendence pieaugt. 2004. gadā Latvijā ar termiņuzturēšanās atļauju uzturējās 5402 personas no trešajām valstīm, bet 2010. gadā tie bija 7538 cilvēki.⁶ Kopējais ārvalstnieku skaits, kas uzturējās Latvijā ar termiņuzturēšanās atļauju (arī ES pilsoņi) 2008. gadā bija 12379 cilvēki, bet 2010. gadā – 13333 cilvēki.⁷ Lielākā daļa trešo valstu piederīgo iecelotāju Latvijā ir no NVS valstīm – Krievijas, Ukrainas, Baltkrievijas, bet termiņuzturēšanās atļaujas tiek izsniegtas arī cilvēkiem no ASV, Indijas, Izraēlas un Ķīnas. Lielākā daļa iebraucēju Latvijā ierodas ģimenes apvienošanās nolūkos.⁸ Tam seko nodarbinātība, kas gan augstā bezdarba apstākļos kopš 2008.gada būtiski samazinās.⁹ Tomēr skaitļi liecina, ka Latvijā ir krietns skaits cilvēku, kam būtu nepieciešami latviešu valodas un pilsoniskās izglītības kursi.

Diskutējot par valsts valodas un pilsoniskās izglītības programmu nepieciešamību imigrantiem, Latvijā ir dzirdēts viedoklis, ka šādas programmas valstij būtu jāfinansē tikai tad, ja iecelotāju skaits sasniegtu noteiktus apjomus (par konkrētiem skaitļiem runa nav bijusi). Savukārt ārvalstu pieredze liecina, ka, savlaicīga iecelotāju socializēšana valsts dzīvē un kultūrā, kas ietver arī valodas mācīšanu, palīdz risināt virkni citu sociālu jautājumu. Arī aptaujātie jomas speciālisti uzskata, ka imigrantu integrācijas programmu piedāvājums Latvijā nebūtu jāsaista ar kādu konkrētu iecelotāju skaitu.¹⁰

3. Latvijas iedzīvotāju un iebraucēju viedokļi par latviešu valodas zināšanu nepieciešamību

Pēc pētījuma datiem, vairums Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka iecelotājiem ir jāzina latviešu valoda vai nu uzreiz, ierodoties Latvijā, vai arī tā jāapgūst noteiktā laikā pēc ierašanās.¹¹ Tikai katrs ceturtais

⁶ PMLP npublicētie statistikas dati par ārzemniekiem, kas Latvijā uzturas ar termiņuzturēšanās atļauju.

⁷ PMLP (2010). *Statistika: uzturēšanās atļauju izsniegšana*. Avots:

<http://www.pmlp.gov.lv/lv/statistika/uzturesanas.html?jsessionid=BC6D2E088F578221B18A884F73A82328> Avots apskatīts 10.01.2011

⁸ 55% trešo valstu valstspiederīgie ar termiņuzturēšanās atļaujām 2009.gadā Latvijā bija ģimenes apvienošanās nolūkos, 36% - darba dēļ, 6% - studiju dēļ. Avots: PMLP dati, kas publicēti Zepa, B., Šūpule, I. (red.) (2009) *Imigranti Latvijā: iekļaušanās iespējas un nosacījumi*. Rīga: Baltic Institute of Social Sciences. 20.lpp.

⁹ Darba izsaukumi 2008.gadā tika apstiprināti 2900 ārzemniekiem, 2009.gadā - 1156 ārzemniekiem, 2010.gada pirmajā pusgadā – 420 personām. Avots: *NVA filiālēs ārzemniekiem apstiprinātie darba izsaukumi sadalījumā pa valstīm*.

<http://www.nva.lv/index.php?cid=6#arzemnieki> Avots apskatīts 31.01.2011.

¹⁰ Elektroniska komunikācija ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes vadītāju Ilzi Briedi (14.05.09); elektroniska komunikācija ar Valsts valodas aģentūras Sociāllingvistikas nodaļas vadītāju Guntu Kļavu (12.05.09).

¹¹ No aptaujātajiem 13% uzskata, ka viesstrādniekiem latviešu valoda būtu jāzina, šeit ierodoties. 50% uzskata, ka tā jāapgūst noteiktā laikā pēc ierašanās. Latviešu valodas zināšanas viesstrādnieku vidū atbalsta ne 76% latviešu, 44.2% krievu un 66.3% pilsoņu un 42.8%

Latvijas iedzīvotājs (24%) domā, ka prasība zināt latviešu valodu viesstrādniekiem nav jāizvirza. Taču aptaujāto iedzīvotāju viedokļi dalās jautājumā par to, kam būtu jāparūpējas par latviešu valodas apgūšanu ieceļotāju vidū. Gandrīz puse vietējo iedzīvotāju (47.5%) domā, ka par valodas apgūšanu jāparūpējas pašam viesstrādniekam, kamēr 24.2% aptaujāto uzskata, ka tā ir darba devēja, bet 25.3% - valsts atbildība.

Arī ieceļojušo ārvalstnieku kopienu pārstāvji atzīst, ka latviešu valodas apgūšana veicina imigrantu integrāciju vietējā sabiedrībā un uzlabo viņu dzīves kvalitāti. Tāpēc valstij būtu jāatbalsta latviešu valodas apguve imigrantu vidū jau drīz pēc viņu ieceļošanas.¹² Bet pašu ieceļotāju vidū uzskati par latviešu valodas zināšanu nepieciešamību atšķiras. Daļa uzskata, ka valoda palīdz iekļauties darba tirgū un sekmīgi pildīt darba pienākumus, piekļūt valsts institūcijām, kā arī veidot draudzīgas attiecības ar vietējiem iedzīvotājiem.¹³ Citi domā, ka vērtīgāk ir mācīties krievu valodu. Vēl citi pauž viedokli, ka iebraucējiem būtu jāapgūst vismaz valodas pamatzināšanas, piemēram, lasītprasme, lai varētu izlasīt uzrakstus un saprast darba līguma saturu.¹⁴

Viens no iemesliem, kāpēc tie iebraucēji, kas vēlas apgūt latviešu valodu, to nav izdarījuši, ir ierobežotie laika resursi (aizņemtība darbā), kā arī kursu nepieejamība finansiālu un praktisku iemeslu dēļ - kursu piedāvājums ir nepietiekams un neatbilstošs, tāpēc valoda jāmacās vai nu pašmācības ceļā vai pie privātskolotāja.¹⁵ Daļa viesstrādnieku arī minējuši motivācijas trūkumu mācīties latviešu valodu, kad gandrīz visi Latvijas iedzīvotāji saprot krievu valodu.¹⁶ Tajā pašā laikā tika atzīts, ka viens no motivējošiem faktoriem valodas apguvei būtu palikšana uz dzīvi Latvijā pavisam.¹⁷ Arī Latvijas likumdošana nosaka, ka pastāvīgā uzturēšanās atļauja tiek izsniegta personām, kas nokārto latviešu valodas pārbaudi.¹⁸ Taču valsts nepiedāvā ne tiesisku, ne praktisku atbalstu valodas apgūvē.¹⁹ Tikmēr pētījums liecina, ka apmēram trīs ceturtdaļas no iebraucējiem pārvalda krievu valodu, mazāk kā puse - angļu valodu, bet latviešu valodu zina tikai katrs septītais aptaujātais.²⁰

respondentu bez Latvijas pilsonības. Avots: Tīrgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS (2008). *Attieksme pret viesstrādniekiem Latvijā*. Rīga: Valsts valodas aģentūra, 19-21. lpp. Pētījumā aptaujāti 1060 respondenti.

¹² Ķešāne, I., Kaša, R. (2008). *Mācāmieš uzņemt: Imigrantu integrācija Latvijā*. Akule, D. (Red.), *Mācāmieš uzņemt: Imigrantu integrācija Latvijā un Polijā*. Rīga: Providus, 53. lpp.

¹³ Zepa, B., Šūpule, I. (ed.) (2009) *Imigranti Latvijā: iekļaušanās iespējas un nosacījumi*. Rīga: Baltic Institute of Social Sciences. 94.-95.lpp

¹⁴ Tīrgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS (2008, aprīlis - maijs). *Viesstrādnieku attieksme pret valsts valodu Latvijā*. Rīga: Valsts valodas aģentūra, 21. lpp.

¹⁵ Zepa, B., Šūpule, I. (ed.) (2009) *Imigranti Latvijā: iekļaušanās iespējas un nosacījumi*. Rīga: Baltic Institute of Social Sciences. 95.lpp

¹⁶ Tīrgus un sabiedriskās domas pētījumu centrs SKDS (2008, aprīlis - maijs). *Viesstrādnieku attieksme pret valsts valodu Latvijā*. Rīga: Valsts valodas aģentūra, 7. lpp.

¹⁷ Turpat

¹⁸ Pastāvīgo uzturēšanās atļauju var piešķirt personām, kas vismaz 5 gadus Latvijā uzturējies ar termiņuzturēšanās atļauju.

¹⁹ Zepa, B., Šūpule, I. (ed.) (2009) *Imigranti Latvijā: iekļaušanās iespējas un nosacījumi*. Rīga: Baltic Institute of Social Sciences. 96.lpp

²⁰ Turpat, 110.-111.lpp

4. Citu valstu pieredze

Eiropas Savienības kopīgie pamatprincipi par imigrantu integrāciju iesaka valodas kursus ieceļotājiem organizēt kopā ar izglītošanu par sabiedrību, vēsturi un kultūru. Taču katras valsts pieeja atšķiras, un valsts finansētas integrācijas programmas netiek piedāvātas vienādā apjomā visiem ieceļotājiem – piedāvājums ir atkarīgs no ieceļotāja izcelsmes valsts vai piešķirtā statusa. Piemēram, Norvēģijā norvēģu valodas apguves programmas tiek saistītas ar cilvēku iekļaušanu darba tirgū. Turklāt atkarībā no vispārējā izglītības līmeņa iebraucēji mācās atšķirīgās programmās - ieceļotāji, kas nav ieguvuši formālo izglītību, norvēģu valodu var apgūt nodarbībās klasē, kamēr tiem, kam izglītības līmenis ir augstāks, ir pieejama „Norvēģu valodas apguve darbā” programma. Tas nozīmē, ka apmācāmais strādā pusslodzes darbu, vienlaikus apgūstot norvēģu valodu, uzzinot par šīs valsts darba likumdošanu un darba tirgu. Atsevišķa norvēģu valodas apmācības programma tiek piedāvāta tiem ieceļotājiem, kas neprot lasīt latīņu alfabēta burtus.

Visiem ieceļotājiem, saņemot ilgtermiņa uzturēšanās atļauju Norvēģijā, ir jāapmeklē 250 stundas norvēģu valodas nodarbību un 50 stundas norvēģu pilsoniskās izglītības nodarbību. Jāuzsver, ka pilsoniskās izglītības kursi tiek piedāvāti tādā valodā, kādu ieceļotājs saprot, tādā veidā nodrošinot, ka cilvēki pēc iespējas labāk uztver stāstītā saturu. Noteiktām ieceļotāju grupām, piemēram, bēgļiem, patvēruma meklētājiem vai norvēģu vai citu ziemeļvalstu pilsoņu laulātajiem, šos kursus apmaksā valsts. Viesstrādniekiem no trešajām valstīm un viņu laulātajiem ir pienākums šos kursus apmeklēt par saviem līdzekļiem. Savukārt, ES un Ekonomiskās zonas valstu pilsoņi var izvēlēties, vai šos kursus apmeklēt, tos apmaksājot pašiem.²¹

Līdzīgi kā Norvēģijā, arī Čehijā integrācijas politikas prioritāte ir čehu valodas apgušana ieceļotāju vidū, kurai seko iebraucēju izglītošana par Čehijas sabiedrību un tiesisko sistēmu.²² Čehu valodas kursu mērķis ir sagatavot ieceļotājus valodas eksāmenam, kurš jānokārto, lai pretendētu uz pastāvīgās uzturēšanās atļauju. Lai sagatavotos šim eksāmenam, ieceļotāji var apmeklēt tās valodas mācību skolas, kurās čehu valodas mācīšanai tiek izmantota īpaši ieceļotājiem izstrādāta valodas apgušanas metodika. Valdības uzturētās mājas lapās ir pieejama informācija par skolām, kas šādas programmas piedāvā, kā arī ieteikumi par papildus metodiskiem materiāliem.²³ Par čehu valodas apgušanu ieceļotāji no trešajām

²¹ Sīkākai informācijai skatīt: http://www.velkommenoslo.no/english/norwegian/norwegian_language.htm Avots apskatīts 31.01.2011.

²² Informācija par dzīvi Čehijā tiek nodrošināta drukātu bukletu veidā, kas pieejami arī interneta vidē valdības uzturētās mājas lapās. Šie bukleti piedāvā ieceļotājiem būtisku informāciju čehu, krievu, ukraiņu, angļu un vjetnamiešu valodās. Avots: Ministry of the Interior of the Czech Republic (2008). *Status Report on Migration in the Czech Republic*. Prague: Ministry of the Interior of the Czech Republic. Papildus informācijai skatīt: <http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=346> Avots apskatīts 31.01.2011.

²³ Sīkākai informācijai skatīt: http://check-your-czech.com/index.php?p=uvodni-informace&hl=en_US Avots apskatīts 31.01.2011.

valstīm maksā paši, ja vien viņiem nav piešķirts bēgļa statuss.²⁴ Valodas apmācība bez maksas tiek piedāvāta arī ES pilsoņu bērniem.

Tā kā imigrantu integrācijas politika ir atzīta valsts rīcībpolitikas joma, tās īstenošanai Čehijā tiek atvēlēti līdzekļi gan no valsts budžeta, gan apgūti ES piedāvātie resursi.²⁵ Tas ļauj veikt koordinētus un savstarpēji papildinošus pasākumus, vienkopus sniedzot informāciju par čehu valodas kursu un pārbaužu kārtošanas iespējām dažādām iebraucēju grupām, tādējādi sekmējot arī trešo valstu pilsoņu iekļaušanos Čehijas sabiedrībā.

5. Ieteikumi politikas izmaiņām

Kopš 2009. gada arī Latvijā imigrantu integrācijas jomā ir notikusi pozitīva attīstība. Par ES līdzekļiem ir izveidots Nacionālais integrācijas centrs, kura interneta mājas lapā trešo valstu pilsoņiem ir pieejams informatīvs materiāls gan krievu, gan angļu valodā par dzīvi Latvijā.²⁶ Dažādām auditorijām ir izstrādāti latviešu valodas apmācības e-kursi, piemēram, par valsts budžeta līdzekļiem ir izveidots un internetā ikvienam pieejams e-kurss latviešu valodas kā svešvalodas apguvei ar krievu un angļu starpniekvalodu. No Eiropas Bēgļu fonda finansētais latviešu valodas interaktīvās apguves e-kurss ir pieejams tikai bēgļiem un patvēruma meklētājiem²⁷. Savukārt 2010. gadā pabeigtais latviešu valodas apguves e-kurss trešo valstu valstspiederīgo izglītības un darba tirgus pieejamības veicināšanai, kas ietver arī informāciju par Latvijas valsti, vēsturi, ģeogrāfiju un sabiedrisko dzīvi, būs pieejams tikai šai auditorijai.²⁸ Izmantojot ES līdzekļus, tiek strādāts pie e-kursa latviešu valodas apgūšanai augstākajā līmenī, kā arī pie mācību programmu un tālmācības materiālu izveides par Latvijas vēsturi, institūcijām, sociālo un ekonomisko sistēmu, lai izglītotu un pilnveidotu trešo valstu valstspiederīgo prasmes dzīvei Latvijas un Eiropas sabiedrībā.²⁹

Lai gan minētie piemēri ir apsveicami, joprojām ir nepieciešams sistemātisks un pietiekams valsts atbalsts latviešu valodas apguves un pilsoniskās izglītības veicināšanai imigrantu vidū. To apliecina arī fakts, ka līdz ar valsts budžeta izdevumu samazināšanu uz laiku ir apturēta Sabiedrības integrācijas

²⁴ Bēgļiem čehu valodas apgūšanai tiek piedāvātas individuālas nodarbības apjomā līdz 400 stundām, bet mācībām grupā - līdz 600 stundām.

²⁵ Ministry of the Interior of the Czech Republic (2008). *2007 Status Report on Migration in the Czech Republic*. Prague: Ministry of the Interior of the Czech Republic.

²⁶ Avots: www.integration.lv Avots apskatīts 31.01.2011.

²⁷ Kursi nav publiski pieejami.

²⁸ Intervija ar Latviešu valodas aģentūras direktora vietnieci Daci Dalbiņu, 27.09.2010.

²⁹ Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda 2008.gada programmas ietvaros noslēgtie līgumi.

http://www.tm.gov.lv/lv/ministrija/arv_fin_pal/Integrācijas_fonds/Līgumi_grozījumi_TM_majas_lapa.pdf Avots skatīts 31.01.2011.

fonda (SIF) programma „Latviešu valodas apguve pieaugušajiem”.³⁰ Šīs programmas ietvaros latviešu valodas apguvei būtu jābūt pieejamai arī trešo valstu valstspiederīgajiem, lai gan programmas īstenotāji atzīst, ka jaunajiem trešo valstu iecerotājiem šie kursi reāli nav pieejami, jo pieprasījums pēc tiem ir ļoti liels Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju vidū.³¹ Lai to mainītu, būtu nepieciešams atjaunot šīs programmas finansēšanu tādā apjomā, lai valodas kursi būtu pieejami visiem pieaugušajiem, kam tie nepieciešami, vienlaicīgi paredzot kā mērķa grupu arī nesenos iecerotājus. Būtu arī jāturpina ieguldīt latviešu valodas mācību materiālu un palīg līdzekļu izstrādē. Turklāt ir jāuzlabo imigrantu informēšana par latviešu valodas apguves iespējām.³²

Papildus latviešu valodas kursiem būtu vairāk jādomā arī par iecerotāju pilsoniskās izglītības veicināšanu. Par dzīvi Latvijā, vietējām tradīcijām, vērtībām, kultūru un vēsturi, imigranti var uzzināt Latvijas Institūta mājas lapā, kas norādīta Nacionālā integrācijas centra vietnē. Taču tajā pašā laikā būtu vēlams rosināt, lai iecerotāji ar šo informāciju iepazītos. Turklāt, ar Latvijas Institūta mājas lapas starpniecību nav iespējams interaktīvi iedziļināties sabiedrībā aktuālu un strīdīgu problēmu izzināšanā, kas arī ir daļa no pilsoniskās izglītības. Tāpēc būtu vēlams, lai iecerotājiem būtu pieejami pilsoniskās izglītības kursi arī klātienē, kas ļautu iegūt objektīvāku izpratni par šejienes vēsturi, tradīcijām un sabiedrības ikdienas dzīvi. Šādus kursus varētu sagatavot un piedāvāt, balstoties uz nepilsoņu naturalizācijas procesā uzkrāto pieredzi.

Taču, lai Latvijā veidotos ilgstoša un pēctecīga pieeja imigrantu integrācijai, ir nepieciešama sistemātiska valdības politika un finansējums tās īstenošanai. Imigrantu integrācijai Latvijas sabiedrībā un darba tirgū jāklūst par atzītu rīcībpolitikas mērķi. Pretējā gadījumā imigrantu integrācijas centieni paliks fragmentēti, tajos iztrūks cieša valsts, pašvaldību, darba devēju un nevalstiskā sektora sadarbība. Turklāt imigrantu integrācijas politikai būtu jāaptver gan iecerotājus darba nolūkā, gan tos, kas šeit ierodas ģimenes apvienošanas nolūkā, tai skaitā arī Latvijas pilsoņu laulātos - ārzemniekus. Nesniedzot pienācīgu atbalstu imigrantu iekļaušanai, Latvijas sabiedrībā tiek uzturēta sabiedrības sašķeltība, kas pieļauj indivīdu diskrimināciju, ilgtermiņā rada nevēlamu sociālu situāciju veidošanās risku, kā arī nesekmē latviešu valodas kā integrācijas pamata nostiprināšanos.

³⁰ Latvijas Sabiedrības integrācijas fonda sniegtā informācija 2010. gada septembrī. Maksa par kursiem programmas „Latviešu valodas apguve pieaugušajiem” programmas ietvaros tika noteikta pēc iedzīvotāja ienākumu līmeņa – tiem, kuriem ienākumi bija līdz 100 latiem mēnesī, kursi bija bez maksas, un pārējie maksāja atkarībā no sava ienākumu līmeņa.

³¹ Intervija ar biedrības „Latvijas Tautas skola” direktori Gaidu Masaļsku, 2010. gada 27. septembrī. Biedrība mācīja latviešu valodu SIF programmas „Latviešu valodas apguve pieaugušajiem” ietvaros.

³² Līdz šim informācija par SIF kursiem tika publicēta latviešu un krievu valodā SIF mājas lapā, kā arī paši valodas kursu nodrošinātāji ar sludinājumu palīdzību ir gādājuši par grupu nokomplektēšanu. Nacionālā integrācijas centra mājas lapā šobrīd informācija par valodas apguves iespējām nav pieejama.